

KI VÅLER

OMRÅDEREGULERING FOR GYLDERÅSEN

ADRESSE COWI AS
Karvesvingen 2
Postboks 6412 Etterstad
0605 Oslo
Norway
TLF +47 02694
WWW cowi.com

KULTURMINNEUTREDNING FOR VÅLER BATTERI

PROJEKTNR.

A123181

DOKUMENTNR.

NOT-KU-010

VERSION

1.0

UDGIVELSESDATO

07.01.2022

BESKRIVELSE

Kulturminneutredning Våler
batteri

UDARBEIDET

MATO

KONTROLLERET

HMKV

GODKJENT

ANFL

INNHOOLD

1	Forord	3
2	Innledning	4
2.1	Beliggenhet og avgrensning	4
2.2	Metode og kunnskapsgrunnlag	5
3	Dagens situasjon	6
3.1	Historisk utvikling	6
4	Beskrivelse av Utskytningsområdet (B – området)	11
4.1	Beskrivelse av området	11
5	Oppsummering	45
6	Kilder	47

1 Forord

Våler kommune skal utarbeide områdereguleringsplan for kraftkrevende industri på Gylderåsen. Det følgende er en kulturminneutredning for Våler batteri (B-område), et tidligere militæranlegg som ligger delvis innenfor planområdet. Våler batteri hørte inn under luftforsvaret, og opprinnelig funksjon er missilbatteri.

Fagansvarlig for utredningen har vært Magnus Torp, COWI AS. Dag Ivar Brekke leder arbeidet med planen for KI Våler.

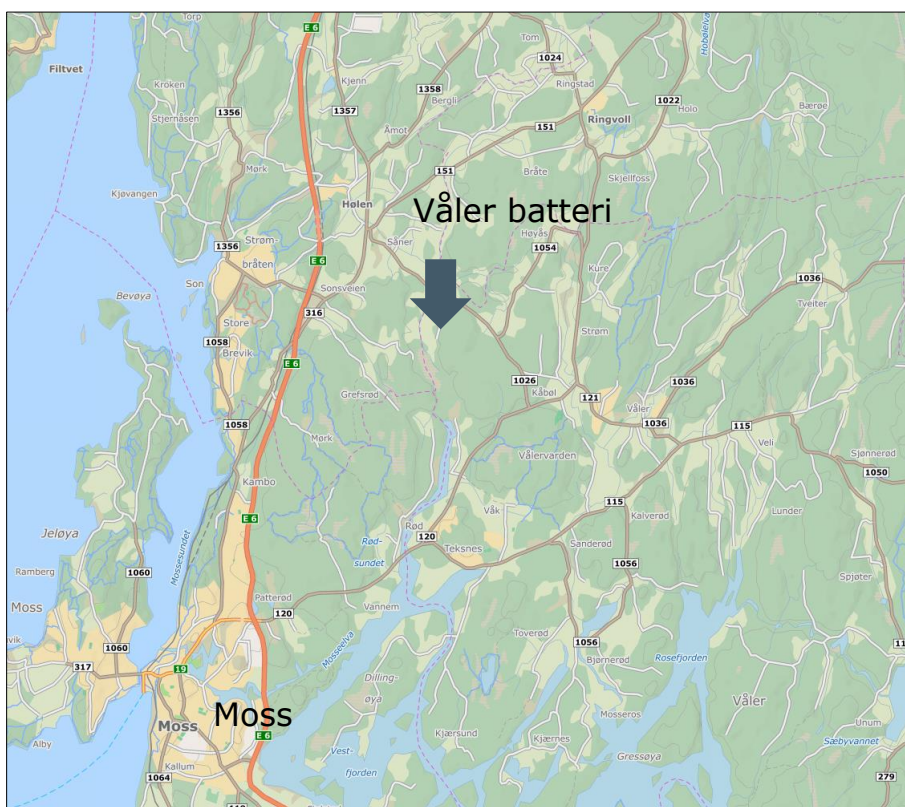

2 Innledning

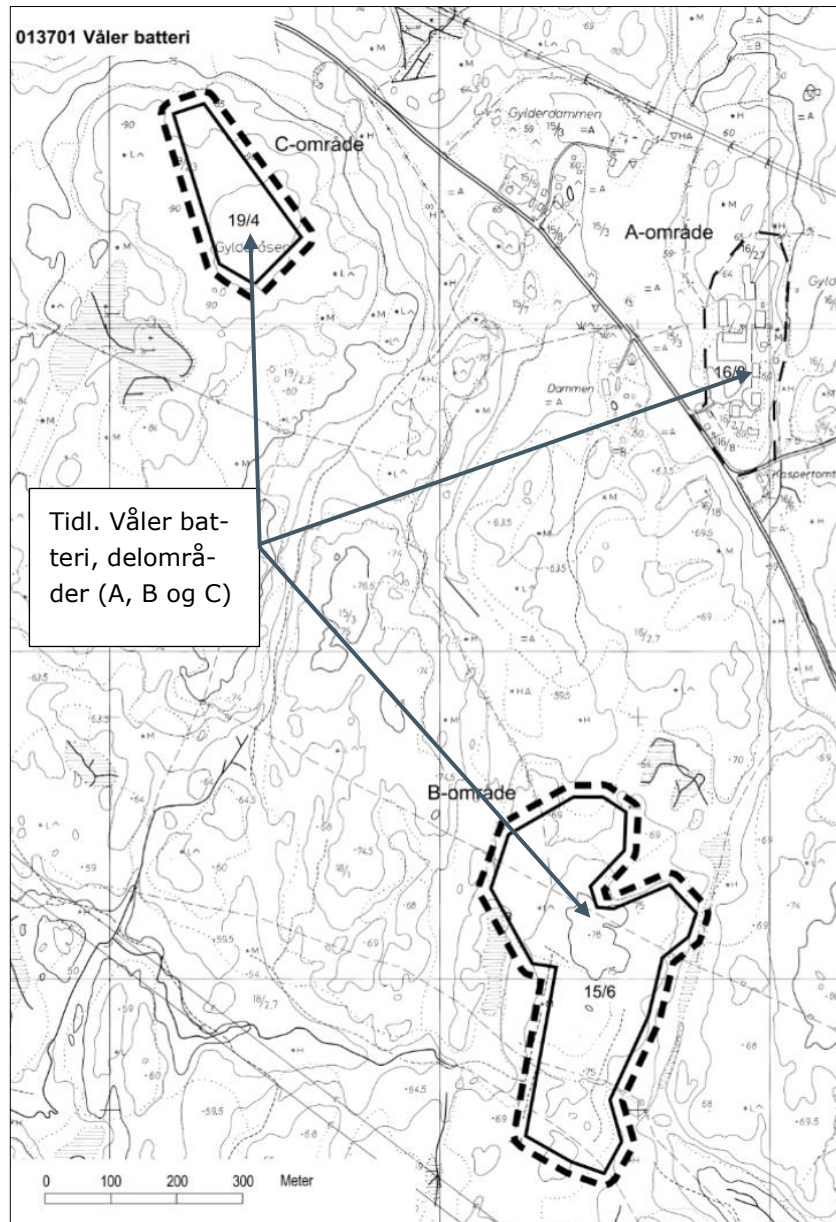
I forbindelse med planarbeid for området har Viken Fylkeskommunen ønsket en kulturminneutredning for Våler batteri. Hovedmål er å beskrive anleggets historie, vernestatus, og hvilke deler av anlegget som er bevart. Utredningen beskriver innledende anlegget som helhet, men har hovedfokus på B-området, som ligger innen reguleringsplanen.

2.1 Beliggenhet og avgrensning

Våler batteri ligger ved Gylderåsen ligger nord-vest i Våler kommune, tett på nabokommunene Vestby og Moss i vest.

Figur 1: Kart som viser beliggenheten til tidligere Våler batteri.

Figur 2: Våler batteri lå i et skogsområde på Gylderåsen i Våler, tilbaketrasket fra eksisterende infrastruktur. Planen grenser til Moss og Våler næringspark i sør. Kilde: Forsvarsbygg.

2.2 Metode og kunnskapsgrunnlag

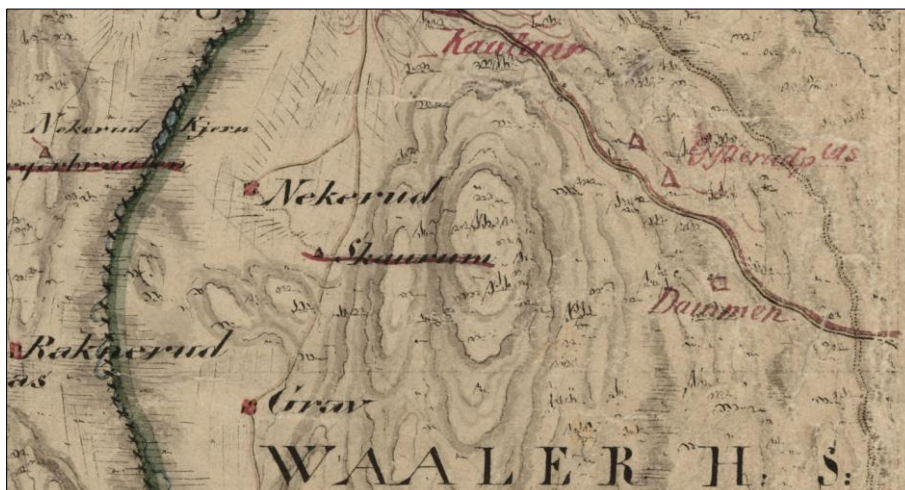
Utredningen gir et overordnet innblikk i historien til Våler batteri. For B-området, som er omfattet av planområdet, beskrives vernestatus, og en beskrivelse av anlegget og hvilke deler som er bevart i dag. Det henvises til relevante kilder for informasjon og materiale. Utredningen er utarbeidet på bakgrunn av informasjon oversendt fra Forsvarsbygg og Viken Fylkeskommune, samt annen offentlig tilgjengelig informasjon ved søk i databaser og arkiv. Det er tatt utgangspunkt i relevant og tilgjengelig informasjon fra datakilder som kart, ortofoto, overordna planer og føringer.

Geografisk begrenser analysen til tidligere Våler batteri, med område A, B og C, men med hovedfokus på område B.

3 Dagens situasjon

3.1 Historisk utvikling

Våler batteri ligger i et skogs- og landbruksområde. Det ligger flere gårder og småbruk i nærheten, herunder Gylder, Grav og Nekerud. Flere av gårdene har eksistert i lang tid. Nord i området ligger et veifar som tidligere knyttet Kirkebygda til Såner kirke og Son. Veifar og gårder vises bl.a. i kart fra 1822. Veifaret er i dag del av Fv. 1026.

Figur 3: Håndtegnet kart over området datert 1822. Karttegner Hans Øvergaard. Kilde: Statens kartverk.

I etterkrigstiden ble det etablert militær aktivitet i området. På denne tiden stilte den raske utviklingen innen flyteknologien luftvernartilleriet overfor store utfordringer. Bombefly ble større, raskere, og kunne angripe dag og natt fra stor høyde. Tradisjonelle luftvernartilleri basert på kanoner var ikke lenger tilstrekkelig.

I juni 1957 aksepterte Stortinget et tilbud fra amerikanske myndigheter om utstyr til, og utdanning av, en bataljon med fire batterier Nike Ajax missiler som områdeforsvar for luftrommet over Østlandet opp til over 30.000 meters høyde. I 1958 ble dette endret til Nike Universal System med både Nike Ajax og den langt større Nike Hercules.

Personellet ble utdannet i USA og den 27. april 1959 var denne utdanningen fullført og kvalifiserende skarpskyting utført. Bataljonens hovedkvarter ble lagt til Linderud, mens Nike Teknisk Avdeling ble lokalisert til Skar i Maridalen og senere til Luftforsvarets forsyningskommando på Kjeller. Bataljonen ble formelt oppsatt på norsk jord 1. september 1959 med ildledningsområde, utskyttingsområde og administrasjonsområde i kommunene Asker, Nes, Trøgstad og Våler.

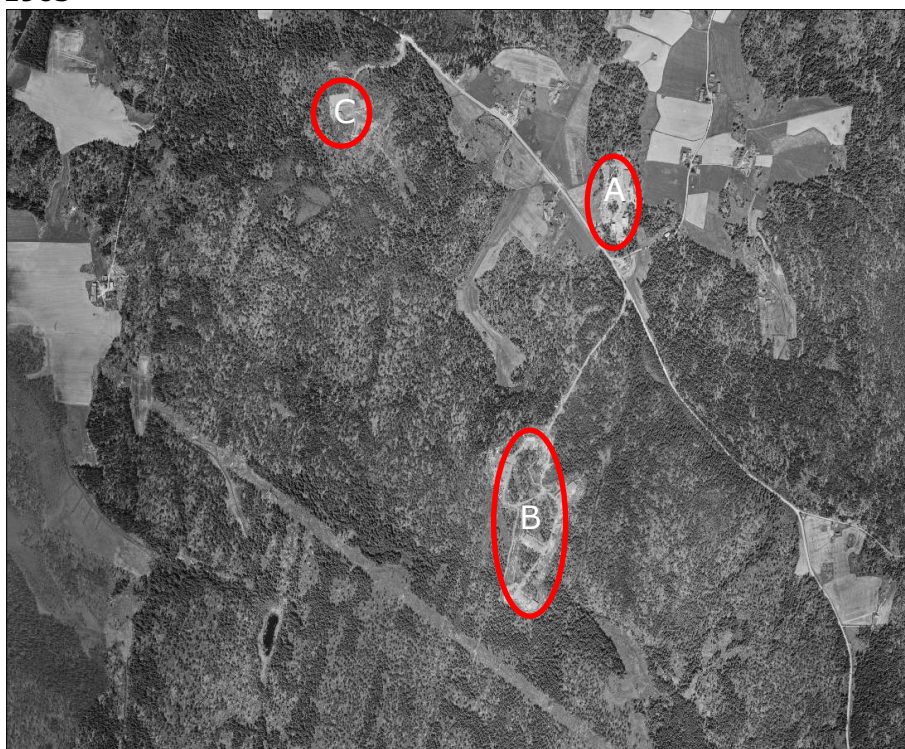
Figur 4: Kart over NIKE bataljonen. Kilde: Wikipedia

Våler batteri var mer kompakt enn øvrige i bataljonen og lå i et lett kupert skogsterreng. Forlegningsområdet (A), kalt Kaspertomta, lå nord for fylkesveien. Radarområdet (C), lå ved Gylderåsen, mens utskytningsområdet (B) lå lenger sørøst.

Under er flyfoto som viser området utvikling fra 1950 – 2020.

1950

1963**2019**

Våren 1960 ble batteriene erklært operative. Nike-bataljonen var da Luftforsvarets mest høyteknologiske avdeling og innledet en periode med vakthold og sikring av luftrommet over Østlandsområdet som skulle vare i 30 år.

Missilsystemet i Norge var satt opp med konvensjonelle stridshoder. Missilene kunne ved behov kunne utstyres med atomstridshoder.

Atomladningene for de norske missilene lå lagret i Vest-Tyskland, klar for transport til Norge for montering av amerikansk personell om det skulle bli nødvendig. Noe det heldigvis aldri ble.

I 1972 fikk Nike en stor oppdatering med SAMCAP (Surface to Air Missile Capabilities Program) som var en stor modifikasjon for alle radarsystemer. I tillegg fikk man langt høyere ytelse på radarutstyret, bla. ved innføring av et eget system for avstandsmåling, TRR (Target Ranging Radar).

Siste store oppdatering kom i 1983, med Nike Support Plan som brakte systemet inn i digitalverdenen med datamaskiner og prosessorer som forbedret hele systemet sterkt. Nike var da et våpen på høyden av sine ytelse. Missilene ble årlig heloverhald på Hauer seter og Kjeller og holdt en svært høy standard.

Figur 5: Vaktbua og administrasjonsbygget Våler batteri 1974. Kilde: Nnvs.

Figur 6: Admin-bygget med oppholdsrom, kiosk, kantine og kjøkken, ca. 1974. Kilde: Nnvs - nettside.

Figur 7: Bunker med utskytningsrampe, lyskastere og skinner for utkjøring av missiler, slik det så ut omkring år 2000.

Figur 8: Radom i C-området. Kilde: Utdrag fra høringsutkast til forsvarets landsverneplan (FBT2000).

Nike-bataljonen ble offisielt nedlagt 9. januar 1991, ettersom den da ble ansett for lite kosteffektiv av Luftforsvaret.

Fra 1992 til 1994 ble forlegningsområdet Kaspertomta brukt som flyktningmottak. Senere ble Kaspertomta gjenåpnet som transittmottak for flyktninger i 2008.

Både utskytningsområdet og radarområdet er solgt til private. Særlig B- området, er delvis ombygget og endret, bl.a. med flere nybygg og terrengendringer.

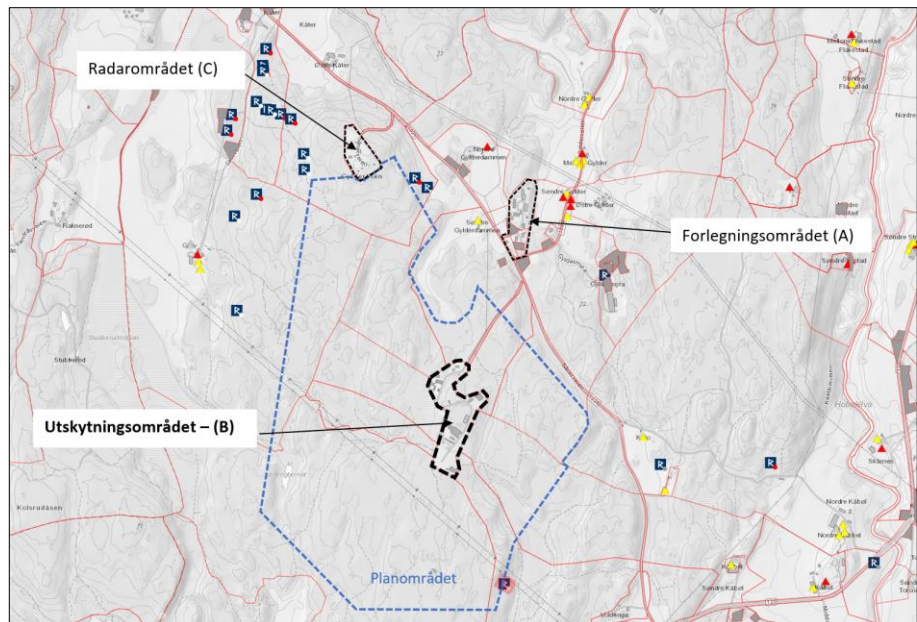
4 Beskrivelse av Utskytningsområdet (B – området)

4.1 Beskrivelse av området

I det følgende kapitlet følger en nærmere gjennomgang av utskytningsområdet B- området.

4.1.1 Vernestatus

Våler batteri, herunder B-området, har ingen formell vernestatus, og er ikke kommunalt eller statlig listeført. Hele anlegget ble vurdert ifm. arbeidet med Landsverneplan for Forsvaret, men ble ikke vernet da man etter høringsrunde for planen og før fredningssak ble gjennomført i 2004 av ulike grunner valgte å heller ta med og frede Asker NIKE batteri som hørte til det samme systemet (Kilde: Forsvarsbygg).

Figur 9: Utsnitt fra kartdatabasen askeladden. Kilde: Riksantikvaren.

4.1.2 Områdets bruk og funksjon

Hvert enkelt NIKE batteri (Asker, Nes, Trøgstad, Våler) besto av tre områder, fordelt på forlegnings-, utskytnings- og radarområder. Sammen med stab og hovedkvarter, som var plassert på Linderud i Oslo, utgjorde batteriene Nike-bataljonen (Kilde: Forsvarsbygg).

B – området, som var utskytningsområdet på Våler batteri, vil i denne utredningen avgrenses av eiendomsgrensen til anlegget (stiplet tykk strek i kart over). Området var ferdig bygget ut i 1960, og lå et stykke sørøst for forlegnings- og radarområdet.

Under vises flyfoto av området i 1963 og 2021.

1963

2019

Utskytningsområdet besto av en rekke bygninger for oppbevaring av missiler, drivstoff, aggregat, teknisk utstyr, brannberedskap, kommunikasjon og operasjonsledelse. Foran missillagrene fantes transportnett, utskyttingsramper og lyskasteranlegg. I tilknytning til lagrene lå deknings- og kommandobunker, og aggregatthuset. Det fantes også en rekke andre tekniske installasjoner.

Anlegget skulle fungere slik at missilene skulle bli styrt fra bakken, etter informasjon fra flere radarer som fulgte både missilet og målet.

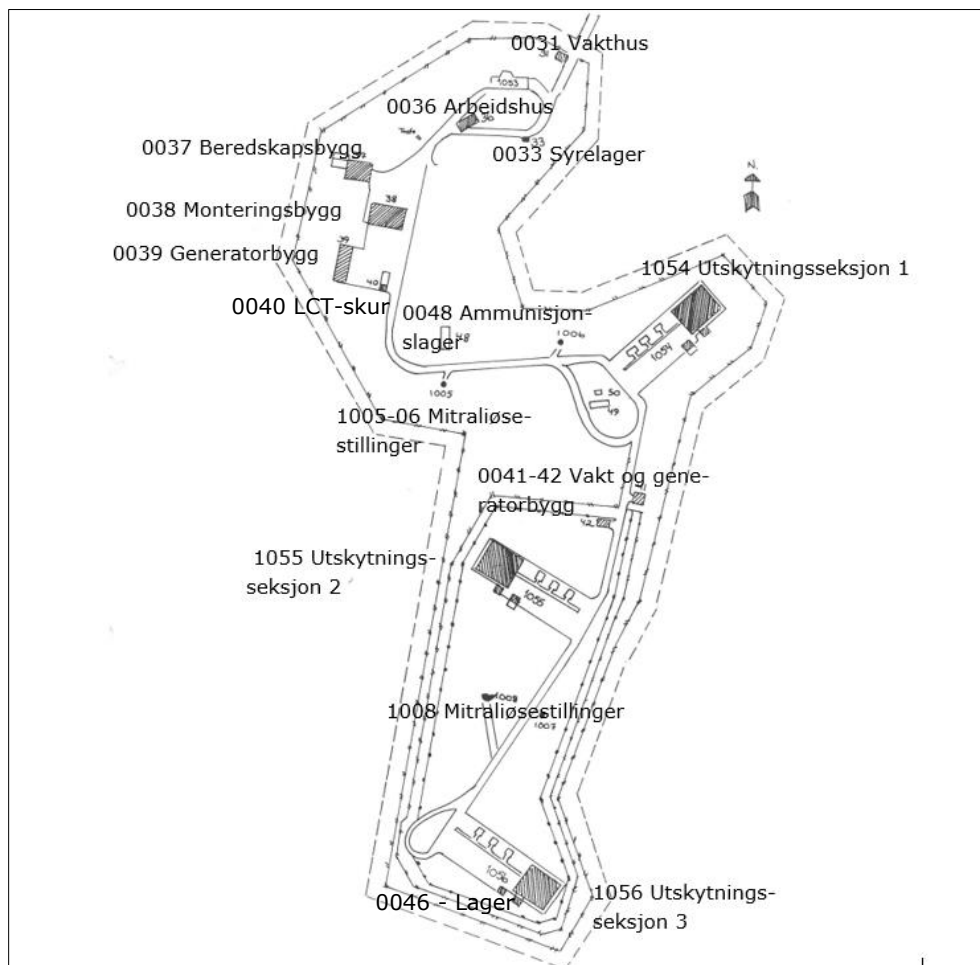
Figur 10: Flyfoto av B-området sett i retning sør. Kilde: COWI AS

Figur 11: Flyfoto av B-området sett i retning øst. Kilde: COWI AS

4.1.3 Enkeltbygninger

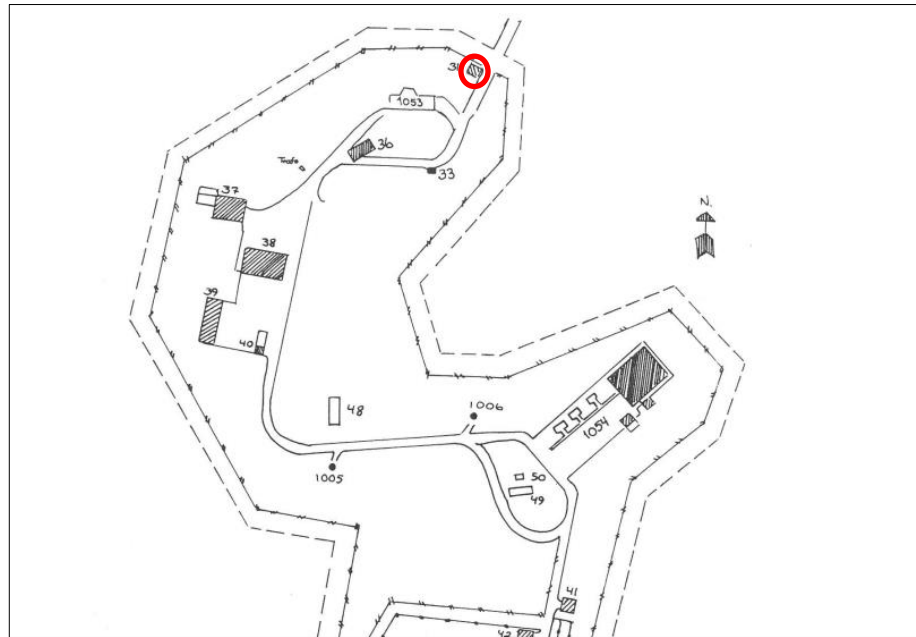
Innen området fantes en rekke bygninger og anlegg. Noen av disse er bevart, noen er delvis bevart, mens andre er revet/fjernet. Under følger en overordnet gjennomgang av bygningene, og status for bygningen, slik det fremstår etter overordnet befaring, og av bilder, illustrasjoner og kart. Det er i hovedsak bygningenes eksteriør som beskrives. Bebyggelsen er ikke innvendig befart. Husene er nummerert iht. inventarliste fra Forsvarsbygg.

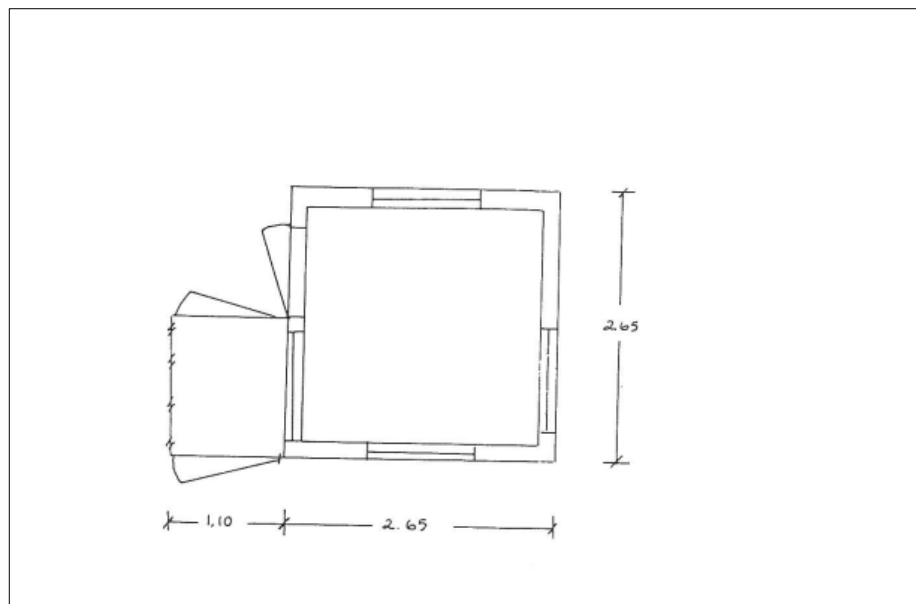
Figur 12: Kart av Våler batteri – før forsvaret solgte eiendommen. Kilde: Forsvarsbygg.

0031 – Vakthus (Revet)

Bygg-/anleggsfunksjon:	Vakthus ved hovedadkomst.
Byggemåte:	Bygget hadde vegger i panelt bindingsverk og pulttak. Areal 7m ² .
Byggeår:	1959.
Status 2021:	Revet.

Figur 13: Utsnitt av kart som viser byggets plassering i militærområdet. Kilde: Forsvarsbygg.

Figur 14: Plantegning fra inventarlisten. Kilde: Forsvarsbygg.

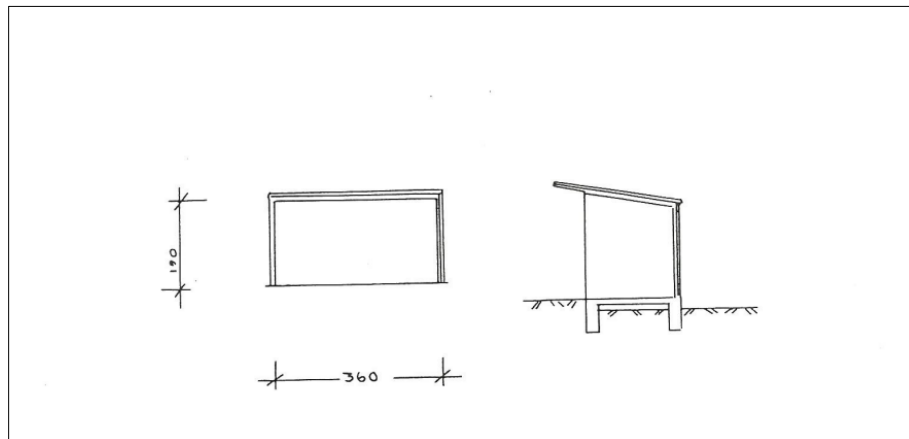
0033 – Syrelager (Revet)

Bygg-/anleggsfunksjon:	Syrelager. Salpetersyre var drivstoff for rakettmotorene.
Byggemåte:	Bygget hadde vegger av stålsjellelett, kledd med galvaniserte bølgeplater. Areal 7 m ² .
Byggeår:	1959.

Status 2021:	Revet.
--------------	--------

Figur 15: Utsnitt av kart som viser byggets plassering i militærområdet. Kilde: COWI AS.

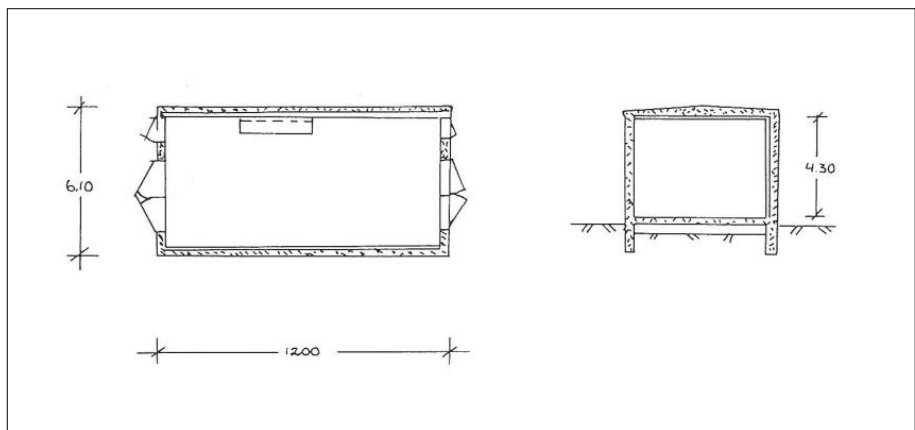
Figur 16: Plantegning fra inventarlistene. Kilde: Forsvarsbygg.

0036 Arbeidshus

Bygg-/anleggsfunksjon:	Arbeidshus.
Byggemåte:	Bygget har vegger av armert betong som er ut- og innvendig pusset, og pulttak. Areal 73m ² .
Byggeår:	1963
Status 2021:	Opprinnelig bygg er bevart. Bygget har tilbygg på begge langfasader fra nyere tid med fasader i tre.

Figur 17: Utsnitt av kart som viser byggets plassering i militærområdet. Kilde: Forsvarsbygg.

Figur 18: Plantegning fra inventarlistene. Kilde: Forsvarsbygg.

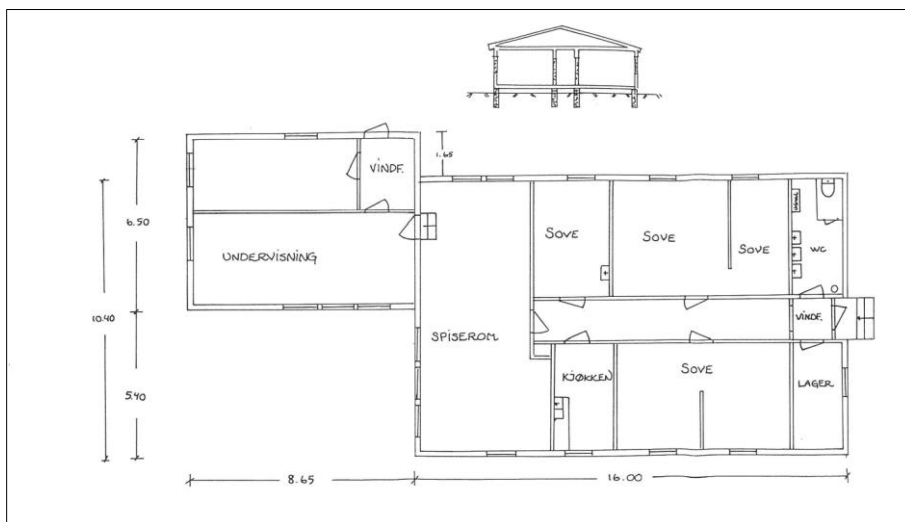
Figur 19: Bilde av Arbeidshuset 2021. Kilde: COWI AS.

0037 Beredskapsbygg

Bygg-/anleggsfunksjon:	Beredskapshus. I bygget var det soverom, undervisningsrom, wc, kjøkken og spiserom. Antatt til bruk i beredskapssituasjon.
Byggemåte:	Bygget har ut- og innvendige vegger av panelt bindingsverk. Saltak av tre tekket med papp. Areal 223m ² .
Byggeår:	1959 (tilbygg mot vest bygget 1963-72-tallet)
Status 2021:	Opprinnelig bygg og tilbygg er i hovedsak bevart.

Figur 20: Utsnitt av kart som viser byggets plassering i militærområdet. Kilde: Forsvarsbygg.

Figur 21: Plantegning fra inventarlistene. Kilde: Forsvarsbygg.

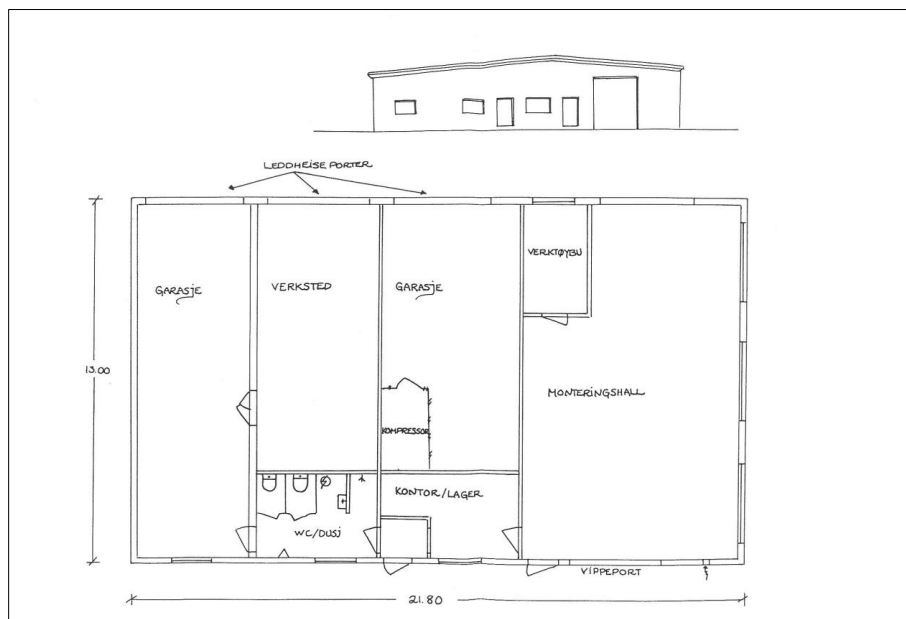
Figur 22: Flyfoto av området ved beredskapsbygget. Kilde: finn.no.

0038 Monteringsbygg

Bygg-/anleggsfunksjon:	Monteringsbygg. I bygget var garasjer, verksted og monteringshall, samt kontor.
Byggemåte:	Bygget har yttervegger bygget av betong, som er ut- og innvendig pusset. Grønnfarge bevart. Store porter mot sør. Taket er saltak av betong og papp. Areal 283m ² .
Byggeår:	1959
Status 2021:	Opprinnelig bygg er i hovedsak bevart.

Figur 23: Utsnitt av kart som viser byggets plassering i militærområdet. Kilde: Forsvarsbygg.

Figur 24: Plantegning fra inventarlistene. Kilde: Forsvarsbygg.

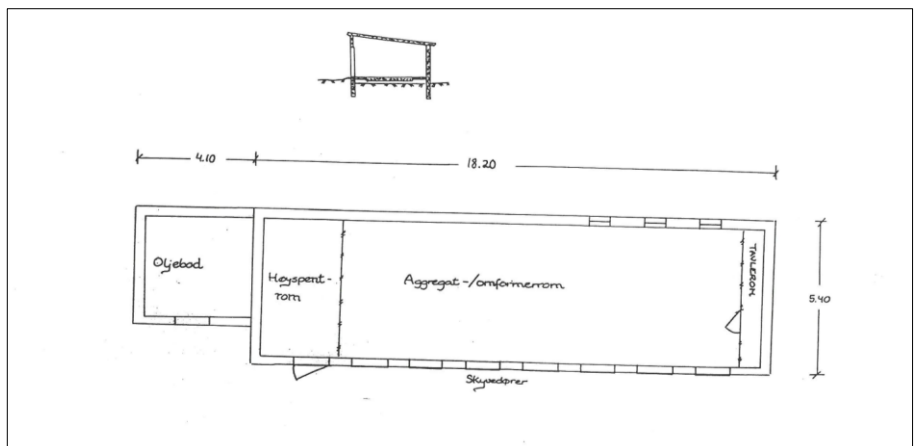
Figur 25: Flyfoto av området ved monteringsbygget sett i retning øst. Kilde: COWI AS.

0039 Generatorbygget

Bygg-/anleggfunksjon:	Generatorbygg. I bygget fantes et aggregat og omformerrom, oljebod, høyspentrom og tavlerom.
Byggemåte:	Bygget har yttervegger av betong. Pulttak i betong, tekket med papp. Flere porter mot øst. Areal: 115m ² .
Byggeår:	1959
Status 2021:	Opprinnelig bygg er i hovedsak bevart.

Figur 26: Utsnitt av kart som viser byggets plassering i militærområdet. Kilde: Forsvarsbygg.

Figur 27: Plantegning fra inventarlistene. Kilde: Forsvarsbygg.

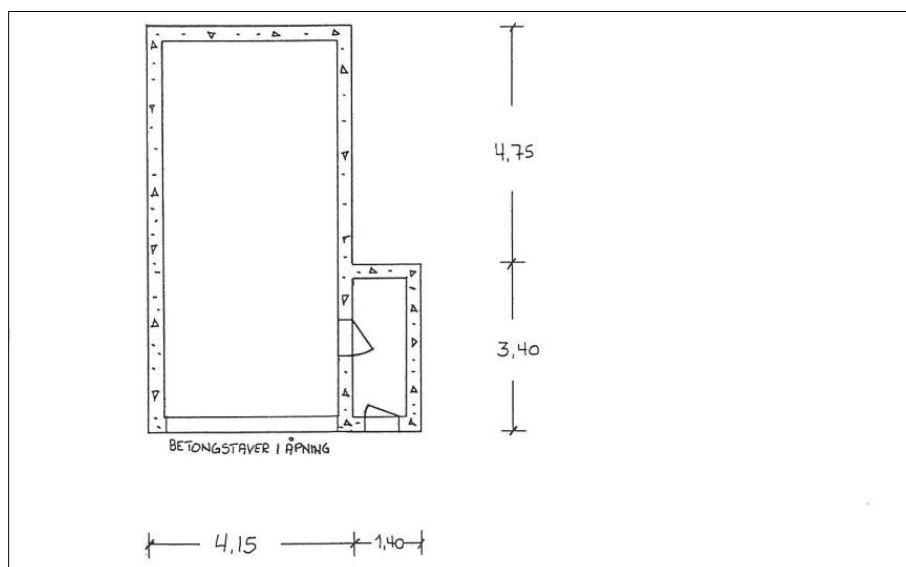
Figur 28: Bilde av generatorbygg 2021. Kilde: COWI AS.

0040 – LCT – skur/bunker

Bygg-/anleggsfunksjon:	LCT Skur/bunker. Funksjon er ikke kjent.
Byggemåte:	Bygget har yttervegger bygget av armert betong. Tre i vindfang. Ståldør. Bunker er dekket av stein og torv. Areal 39 m2.
Byggeår:	1959
Status 2021:	Opprinnelig bygg er i hovedsak bevart. Vedlikehold fremstår som mangelfullt.

Figur 29: Utsnitt av kart som viser byggets plassering i militærområdet. Kilde: Forsvarsbygg.

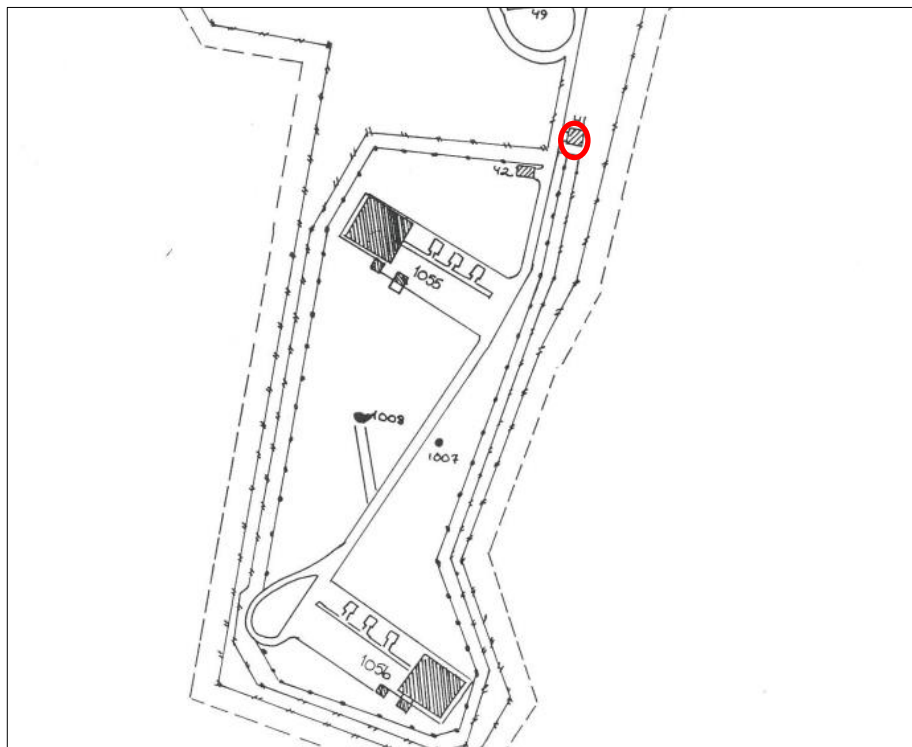
Figur 30: Plantegning fra inventarlistene. Kilde: Forsvarsbygg.

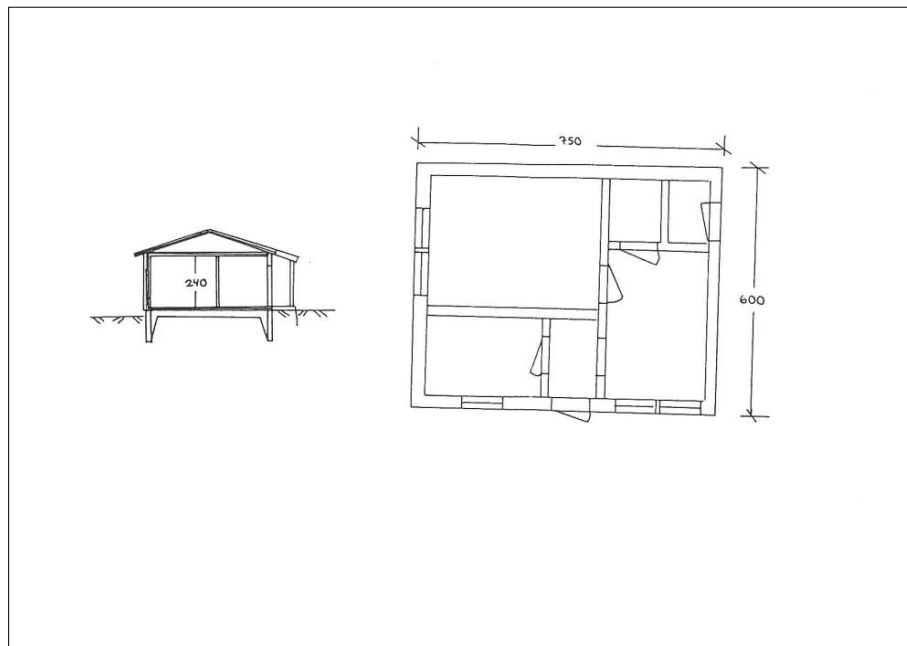
Figur 31: Bilde fra området 2021. Kilde: COWI AS.

0041 Vakthus 2 (Revet)

Bygg-/anleggsfunksjon:	Vakthus
Byggemåte:	Bygget hadde yttervegger pusset betong. Sal-tak. Areal 45 m2.
Byggeår:	1963
Status 2021:	Revet.

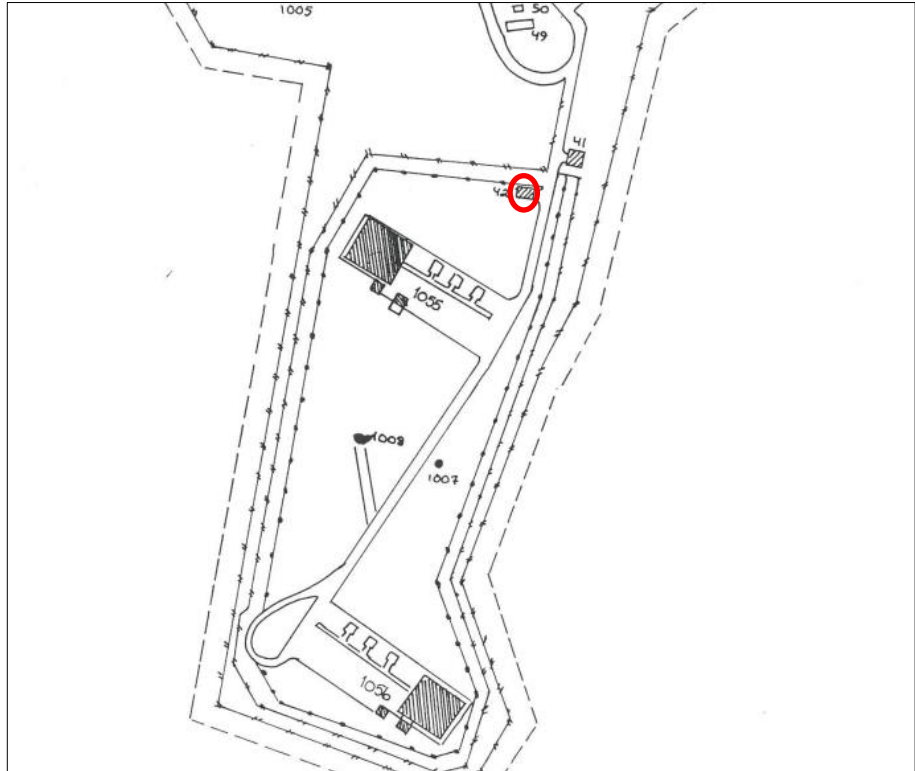
Figur 32: Utsnitt av kart som viser byggets plassering i militærområdet. Kilde: Forsvarsbygg.

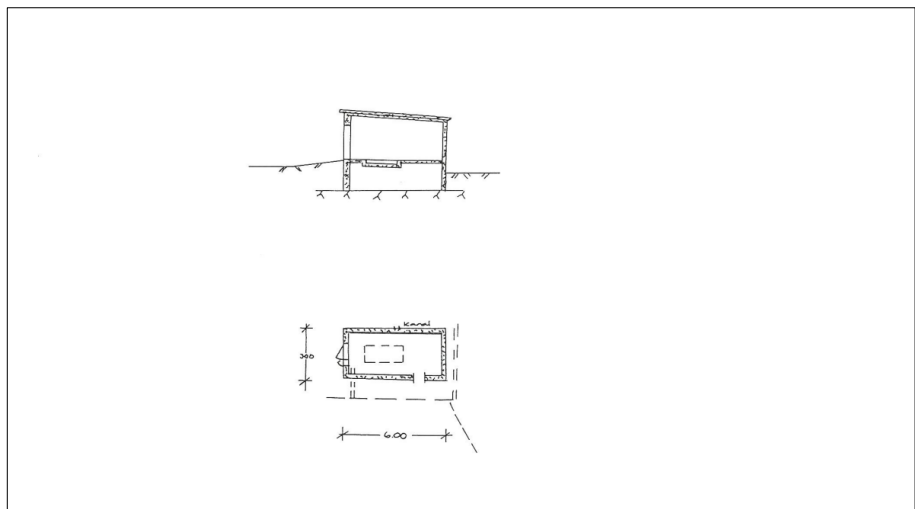
Figur 33: Plantegning fra inventarlistene. Kilde: Forsvarsbygg.

0042 Generatorbygg 2

Bygg-/anleggsfunksjon:	Generatorbygg
Byggemåte:	Bygget har yttervegger armert betong. Pulttak teknet med papp. Areal 18 m ² .
Byggeår:	1963
Status 2021:	Opprinnelig bygg er i hovedsak bevart.

Figur 34: Utsnitt av kart som viser byggets plassering i militærområdet. Kilde: Forsvarsbygg.

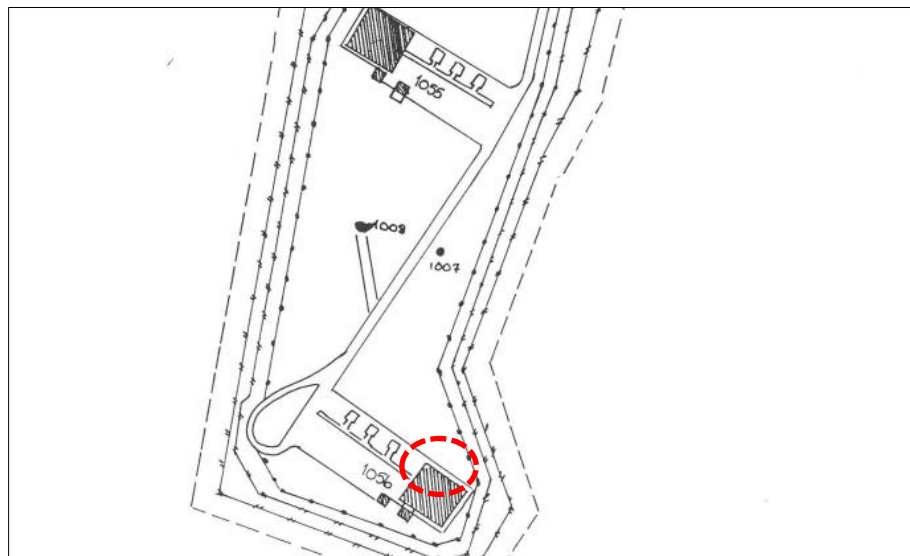
Figur 35: Plantegning fra inventarliste. Kilde: Forsvarsbygg.

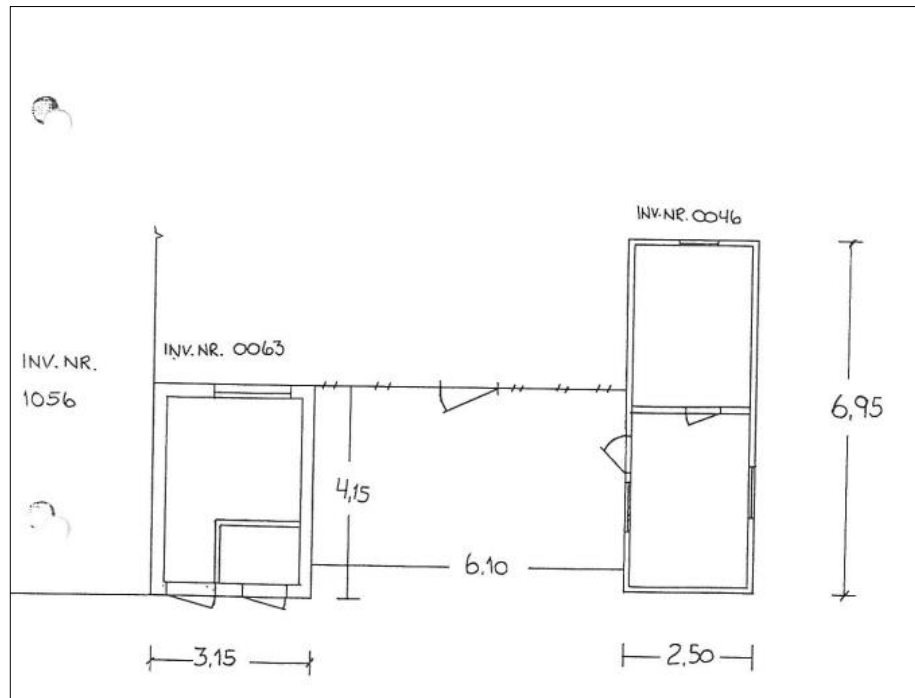
Figur 36: Bilde fra området 2021. Kilde: COWI AS.

0046 Lager ved inv. nr. 0063 (Revet)

Bygg-/anleggsfunksjon:	Lager (uklar plassering – antatt i tilknytning til Utskytningsseksjon 3, jf. plantegning)
Byggemåte:	Bygget hadde yttervegger av panelt bindingsverk. Saltak tekket med papp. Areal 17 m2.
Byggeår:	1963
Status 2021:	Revet.

Figur 37: Utsnitt av kart som viser byggets plassering i militærområdet. Kilde: Forsvarsbygg.

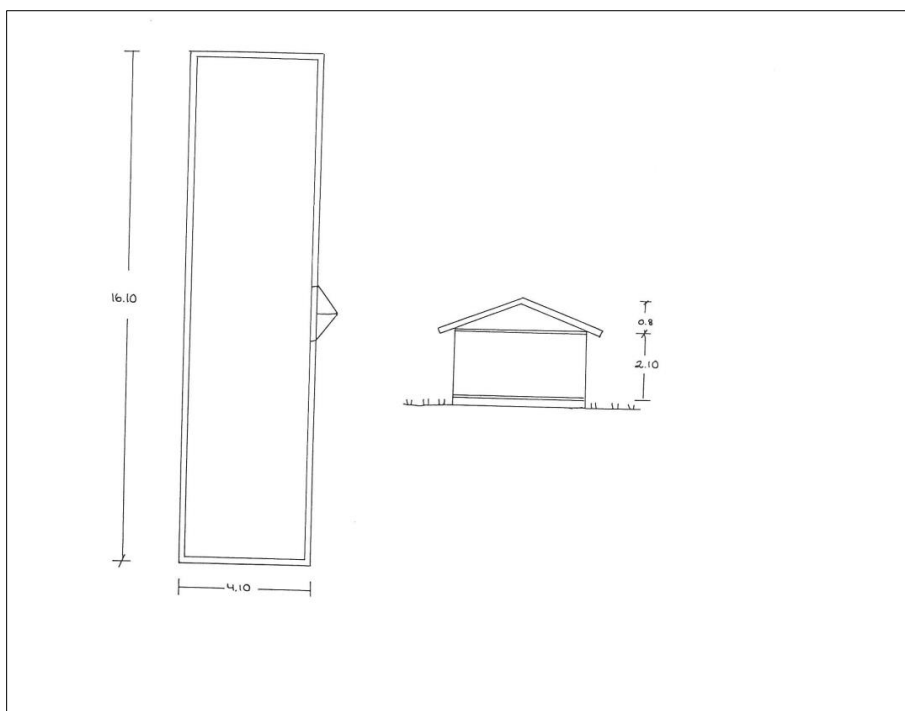
Figur 38: Plantegning fra inventarlistene. Kilde: Forsvarsbygg.

0048 Ammunisjonslager

Bygg-/anleggfunksjon:	Ammunisjonslager
Byggemåte:	Bygget har yttervegger av panelt bindingsverk. Saltak teknet med papp. Dekningsvuller av jord og stein (fjernet). Areal 66 m ² .
Byggeår:	Ukjent.
Status 2021:	Opprinnelig bygg er i hovedsak bevart. Vedlikehold fremstår som mangelfullt.

Figur 39: Utsnitt av kart som viser byggets plassering i militærområdet. Kilde: Forsvarsbygg.

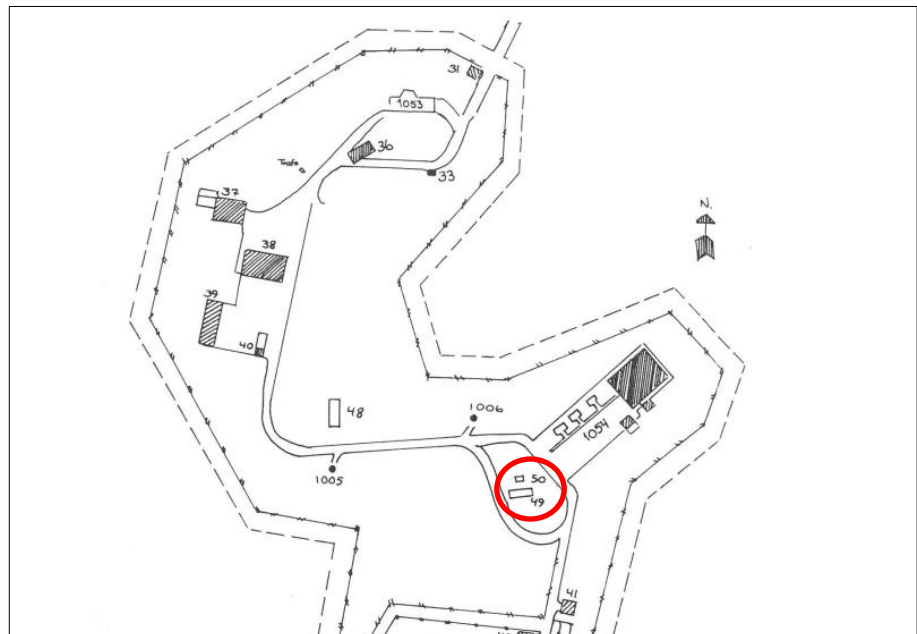
Figur 40: Plantegning fra inventarliste. Kilde: Forsvarsbygg.

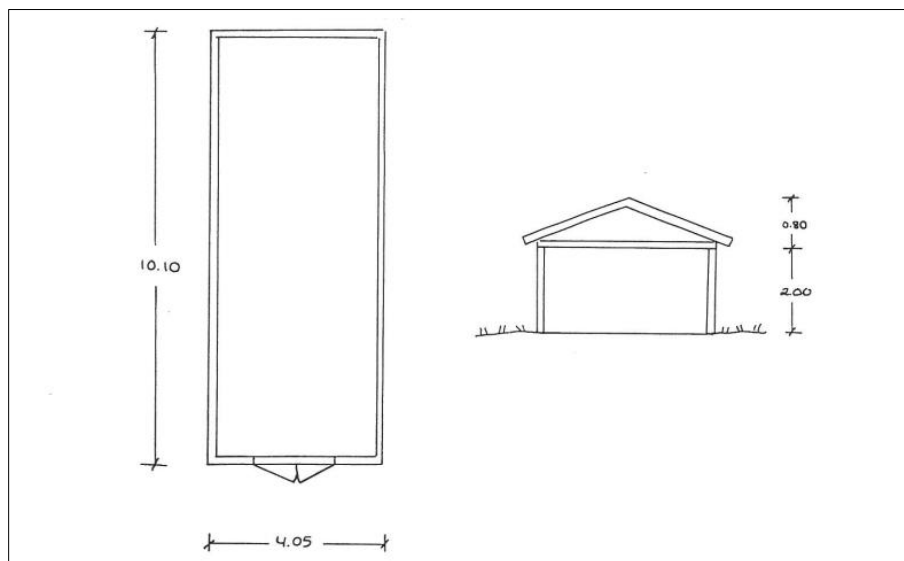
Figur 41: Bilde av bygget datert 2021. Kilde: COWI AS.

0049 Lagerbygg (revet)

Bygg-/anleggsfunksjon:	Lager
Byggemåte:	Bygget har yttervegger av panelt bindingsverk. Saltak tekket med bølgeeternitt. Areal 41 m ² .
Byggeår:	Ukjent.
Status 2021:	Revet.

Figur 42: Utsnitt av kart som viser byggets plassering i militærområdet. Kilde: Forsvarsbygg.

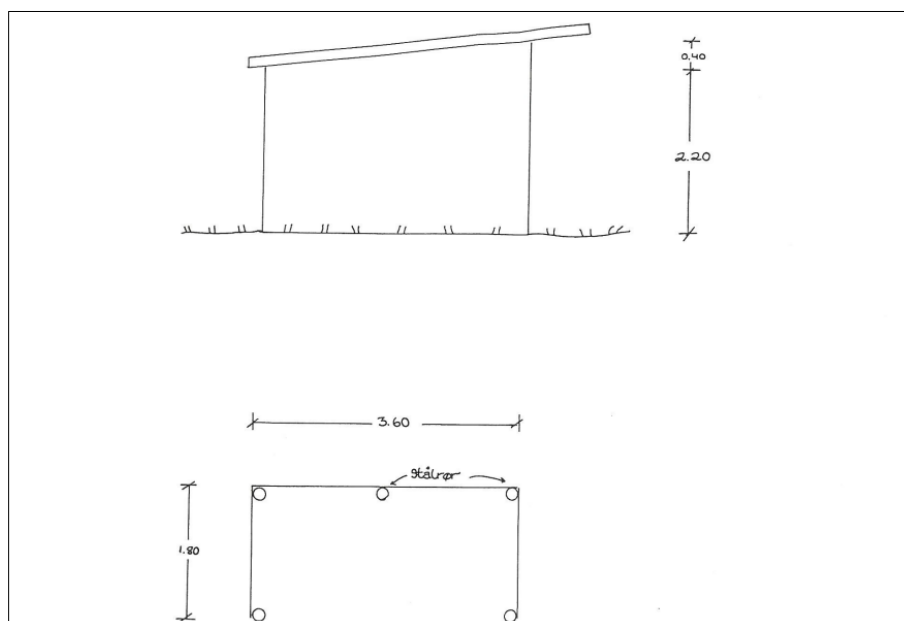

Figur 43: Plantegning fra inventarlister. Kilde: Forsvarsbygg.

0050 Lagerskur ved inv. nr. 0049 (revet)

Bygg-/anleggfunksjon:	Lagerskur
Byggemåte:	Vegger med stå søyler og bølgeplater. Pulttak teknet med bølgeplater. Areal 6 m ² .
Byggeår:	Ukjent.
Status 2021	Revet.

Plassering i kart – se 0049.

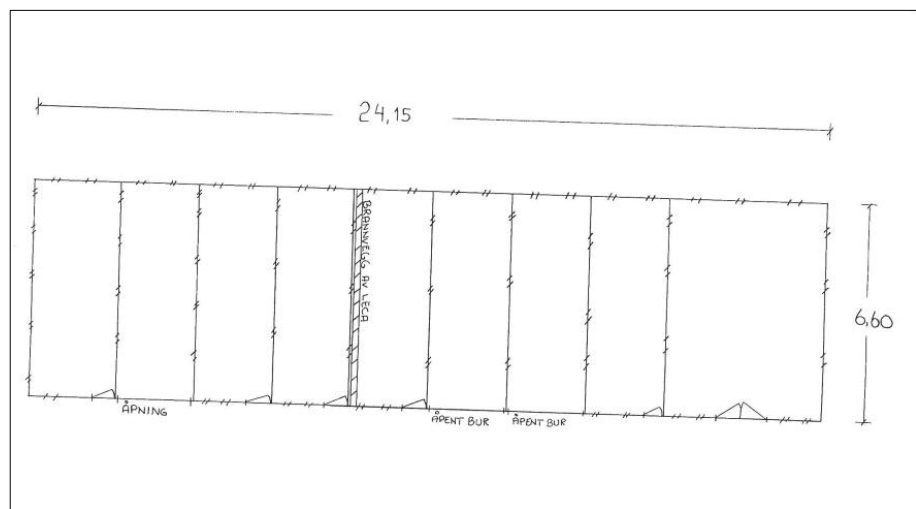

Figur 44: Plantegning fra inventarlister. Kilde: Forsvarsbygg.

0062 – Hundegård og ved inv. nr. 1056 (antatt revet)

Bygg-/anleggsfunksjon:	Hundegård
Byggemåte:	Vegger av galvanisert fletteverk og prefabrikkert gitter. Pulttak. Areal 159 m2.
Byggeår:	Ukjent.
Status 2021	Revet.

Plassering i kart – se 0046.

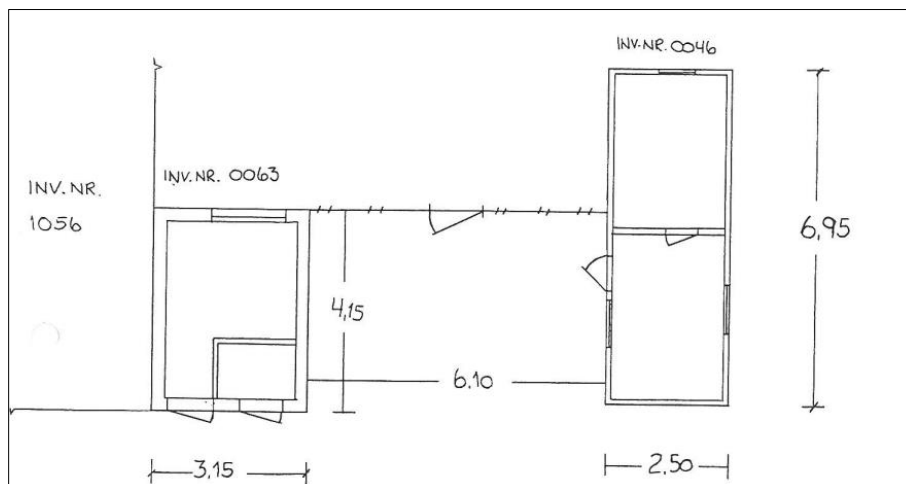

Figur 45: Plantegning fra inventarlistene. Kilde: Forsvarsbygg.

0063 Hundekennel ved inv. nr. 1056

Bygg-/anleggsfunksjon:	Hundekennel ved utskytningsmagasin 3.
Byggemåte:	Vegger av pussede leca-blokker. Pulttak. Areal 13 m2.
Byggeår:	Ukjent.
Status 2021	Revet.

Plassering i kart – se 0046.

Figur 46: Plantegning fra inventarlister. Kilde: Forsvarsbygg.

0502 Sterkstrøm B-området

Bygg-/anleggsfunksjon:	Høyspentledning til Trafo, kabler til generatorbygg og videre til bygg og anlegg.
Byggemåte:	-
Byggeår:	1958
Status 2021	Ukjent.

For oversiktskart vises til inventarliste nr. 0502.

0552 Svakstrøm B-området

Bygg-/anleggsfunksjon:	Ledning bl.a. fra C-området til vakthuset i hovedport.
Byggemåte:	-
Byggeår:	1958
Status 2021	Ukjent.

For oversiktskart vises til inventarliste nr. 0552.

0604 Vannledninger i B-området

Bygg-/anleggsfunksjon:	Vannledning nord i B-området.
Byggemåte:	-
Byggeår:	1959

Status 2021	Ukjent.
-------------	---------

For oversiktskart vises til inventarliste nr. 0604.

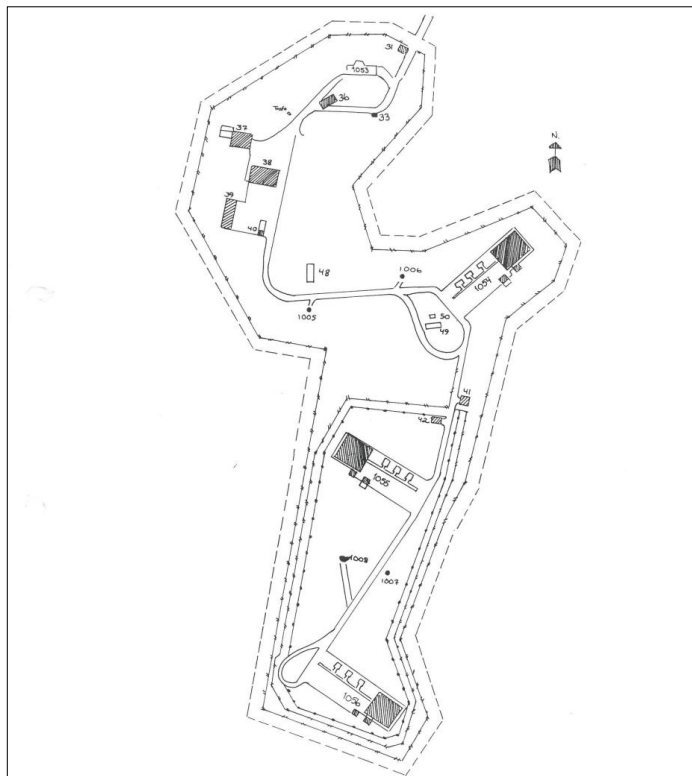
0653 Kloakkanlegg i B-området

Bygg-/anleggsfunksjon:	Intern Kloakkledning i B-området.
Byggemåte:	-
Byggeår:	1958
Status 2021	Ukjent.

For oversiktskart vises til inventarliste nr. 0653.

0754 Veier i B-området

Bygg-/anleggsfunksjon:	Vei til C-området og internveier
Byggemåte:	Veidekke agb og asfalt. 2,2 km.
Byggeår:	1958
Status 2021	Veisystem særlig i nord er bevart. I sør er store deler av veisystemet fjernet.

Figur 47: Oversiktskart som viser byggets plassering i militærområdet. Kilde: Forsvarsbygg.

0755 Monteringsplass

Bygg-/anleggsfunksjon:	Monteringsplasser ved utskytningseksjoner.
Byggemåte:	Plassene er kultet.
Byggeår:	1958
Status 2021	Delvis bevart ved utskytningseksjon 1, ellers i hovedsak fjernet.

For oversiktskart vises til inventarliste nr. 0755

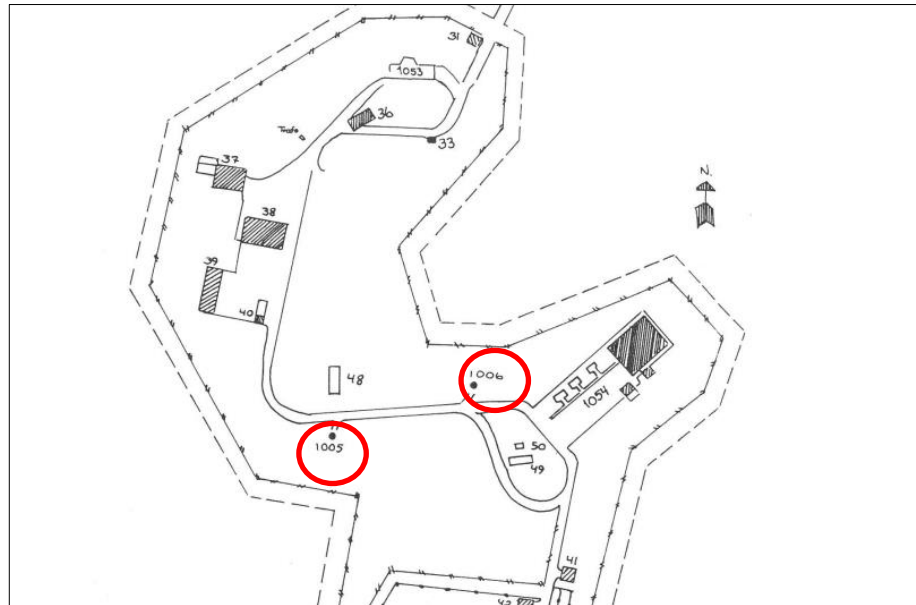
0952 Gjerder

Bygg-/anleggsfunksjon:	Gjerder.
Byggemåte:	2 meter høyt galvanisert flettverksgjerde. 1580 løpemeter med 4 gangporter, 3 kjørporter m.m.
Byggeår:	Ytre gjerde 1959, indre gjerde 1963.
Status 2021	Delvis bevart, delvis fjernet. Uklart omfang.

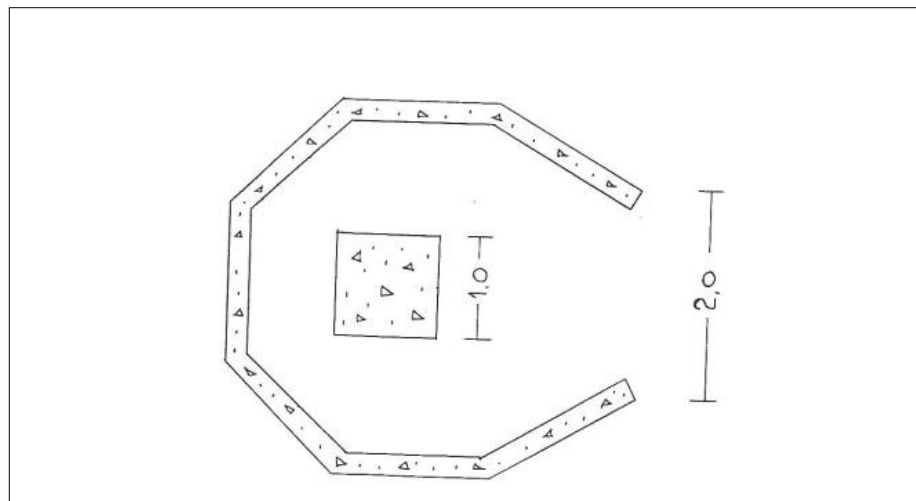
For oversiktskart vises til inventarliste nr. 0952

1005-1006 Mitraljøsestillinger

Bygg-/anleggsfunksjon:	Mitraljøsestillinger B-området – nord.
Byggemåte:	I sin helhet oppført i armert betong. Støpt fundament for plassering av våpen.
Byggeår:	1958
Status 2021	Antatt fjernet, mulig delvis bevart ved 1006.

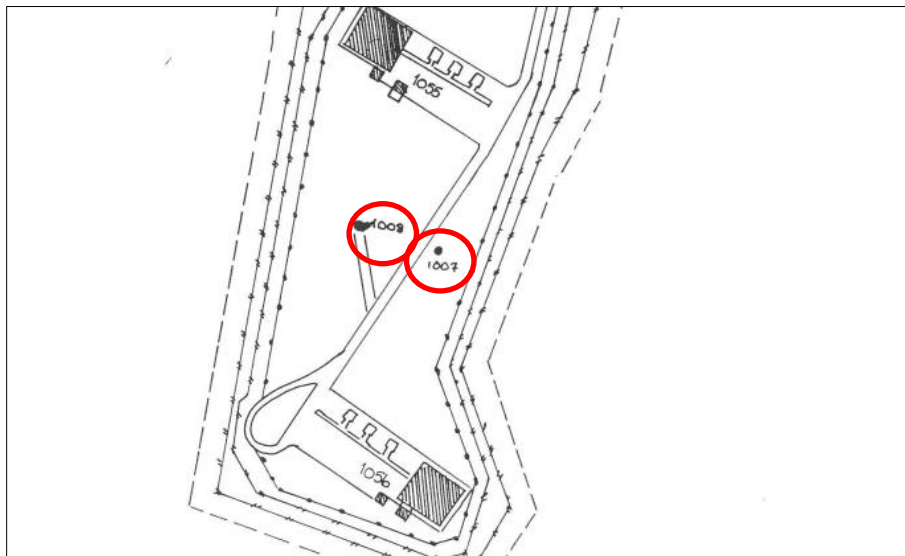
Figur 48: Utsnitt av kart som viser byggets plassering i militærområdet. Kilde: Forsvarsbygg.

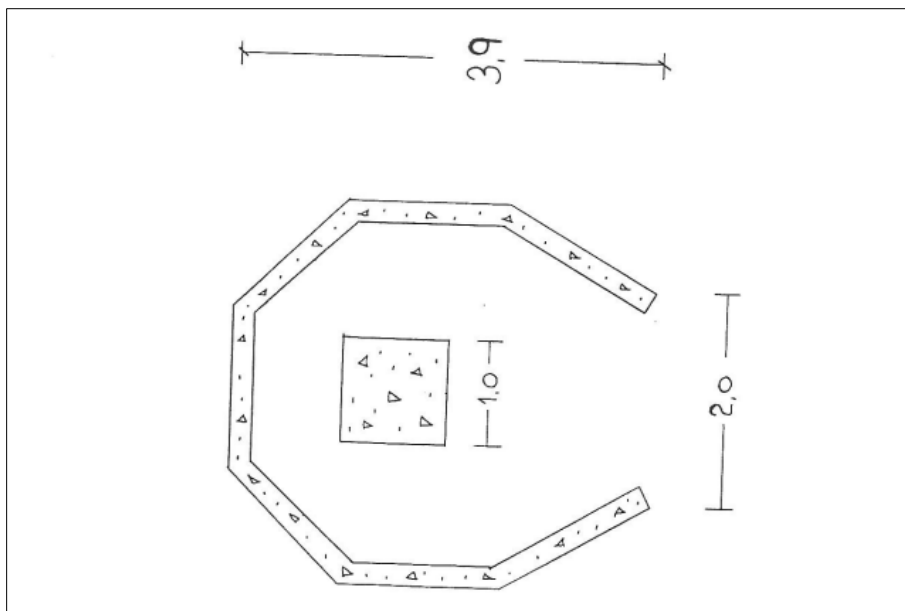
Figur 49: Nederst plantegning som vist i inventarliste. Kilde: finn.no

1007-1008 Mitraljøsestillinger

Bygg-/anleggsfunksjon:	Mitraljøsestillinger B-området - sør
Byggemåte:	I sin helhet oppført i armert betong. Støpt fundament for plassering av våpen.
Byggeår:	1958
Status 2021	1007 fjernet, 1008 kan være delvis bevart, men uavklart.

Figur 50: Utsnitt av kart som viser byggets plassering i militærområdet. Kilde: Forsvarsbygg.

Figur 51: Plantegning som vist i inventarliste. Kilde: finn.no

1053 Fyllingsseksjon ved inv. nr. 036

Bygg-/anleggsfunksjon:	Fyllingsseksjon ved 036 Arbeidshus.
Byggemåte:	Vei for rundkjøring og støpt plattform.
Byggeår:	Ukjent.
Status 2021	Bevart (delvis ombygget).

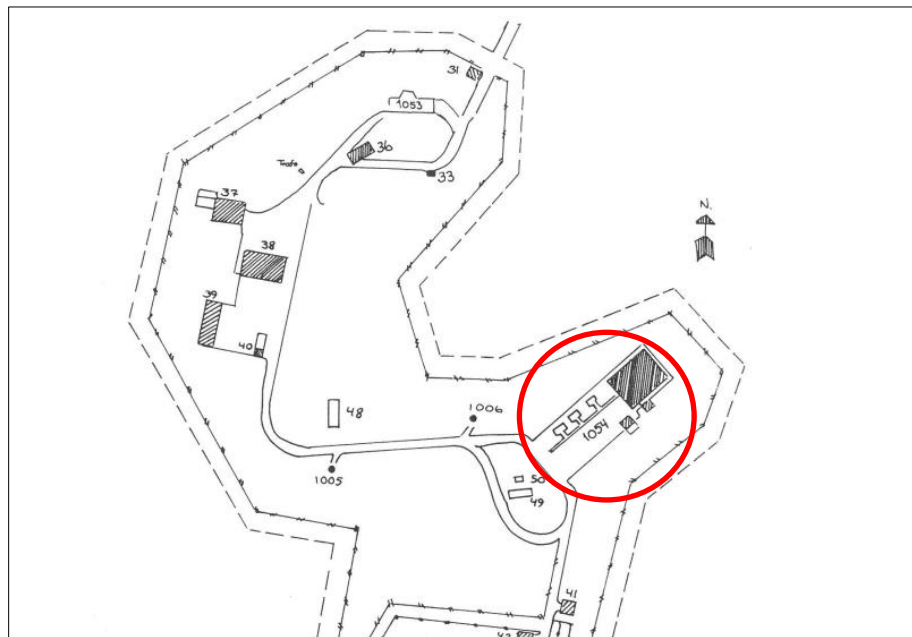

Figur 52: Utsnitt av kart som viser byggets plassering i militærområdet. Kilde: Forsvarsbygg.

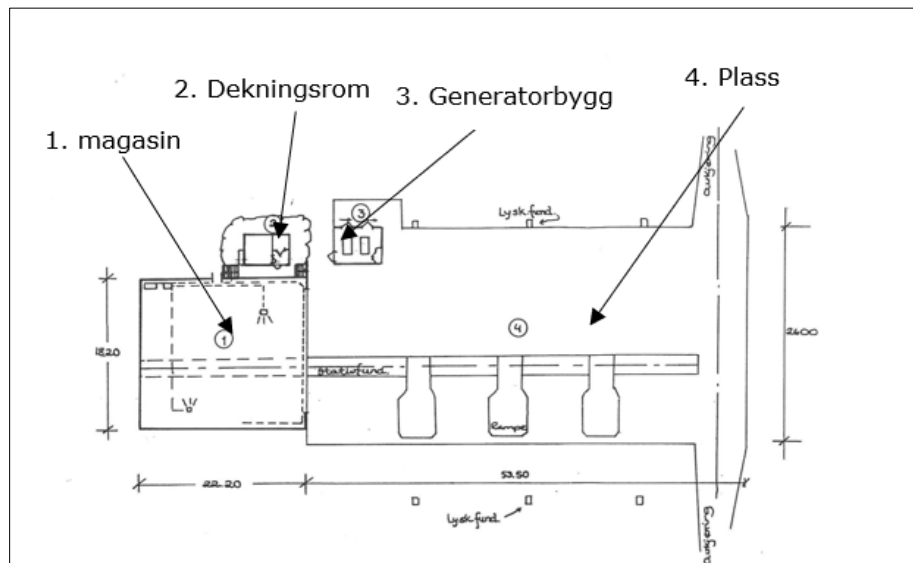
1054 Utskytningsseksjon 1

Bygg-/anleggsfunksjon:	Utskytningsseksjon 1. I bygget var det magasin (for missiler), dekningsrom, generatorrom. Foran missillagrene fantes transportnett, utskyttingsramper og lyskasteranlegg. I tilknytning til missillagrene lå deknings- og kommandobunker, og aggregathus. Det fantes også en rekke andre tekniske installasjoner.
Byggemåte:	<p>1. <i>Magasin</i>: Gulv i betong på kult. Vegger av betong og lettbetong. Taket i frittstående dragere, med betongplate, cellebetong og papp. Skyveport. Areal 404 m².</p> <p>2. <i>Dekningsrom</i>: Vegger i armert betong, tak av betong. Dekningsrommet var laget slik at de så ut som bergknauser. Betongdør. Areal 42m².</p> <p>3. <i>Generatorbygg</i>: Betongfundament for generator, Betongvegger og betongtak, med isolasjon og tekke av papp. To skyvedører og en dør. Areal 26m².</p> <p>4. <i>Plass (Ute)</i>: Fundamenter, tre ramper, stativfundamenter og plass av betong, fundamenter på kult. Kabelkanaler i stativfundamentet dekket med dørkeplater. Kabelkanaler fra hver rampe til dekningsrommet. Seks betongfundamenter for</p>

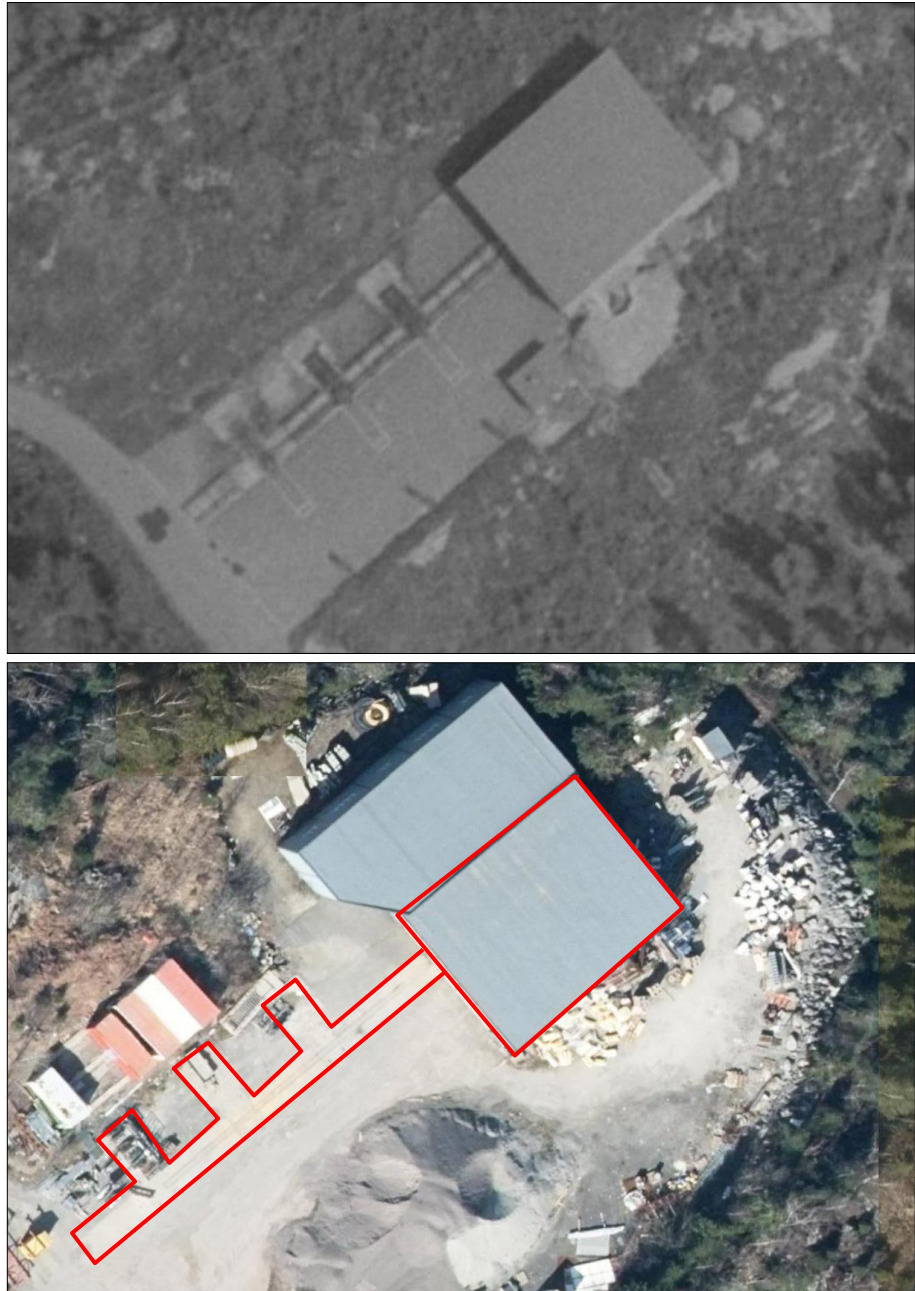
	lyskastere, men kun montert lyskastere på tre av dem. Areal 1391m ² .
Byggeår:	Ikke spesifisert (antatt 1958-1960).
Status 2021	Hovedstrukturen i magasinet er bevart. Ute er deler av fundamenter og transportnett bevart. Øvrig er revet eller fjernet. Stort nyere tilbygg til magasin i nordvest og endringer i uteanlegget.

Figur 53: Utsnitt av kart som viser byggets plassering i militærområdet. Kilde: Forsvarsbygg.

Figur 54: Planskisse iht. inv. beskrivelse. Kilde: Forsvarsbygg.

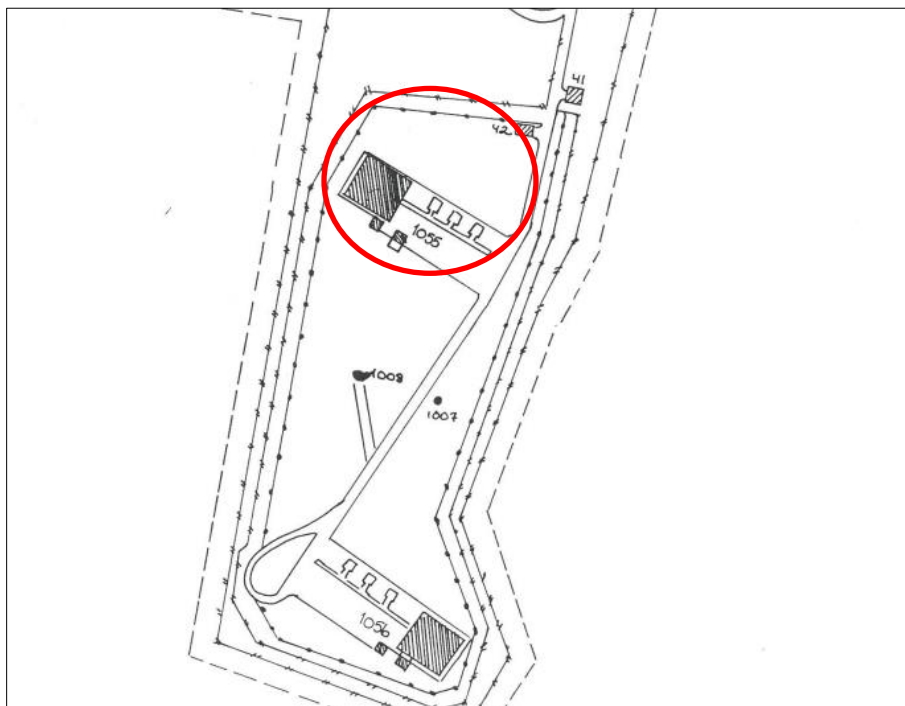

Figur 55: Øverst: Flyfoto av B-området 1972. Under flyfoto fra 2019 hvor røde streker angir bevarte deler av anlegget. Kilde: finn.no

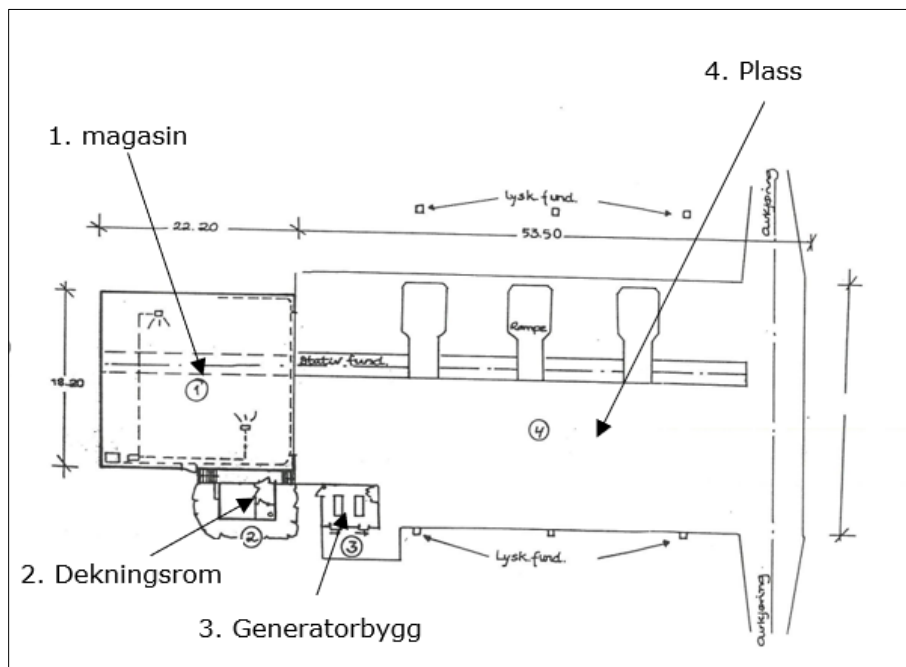
1055 Utskytningsseksjon 2

Bygg-/anleggsfunksjon:	Utskytningsseksjon 2. (Se utskytningsseksjon 1)
Byggemåte:	(Se utskytningsseksjon 1).
Byggeår:	Ikke spesifisert (antatt 1958-1960).
Status 2021	Hovedstrukturen i magasinet er bevart, samt dekningsrommet. Øvrig er revet eller fjernet.

Stort nyere tilbygg til magasin sørøst, over uteanlegget.

Figur 56: Utsnitt av kart som viser byggets plassering i militærområdet. Kilde: Forsvarsbygg.

Figur 57: Planskisse iht. inv. beskrivelse. Kilde: Forsvarsbygg.

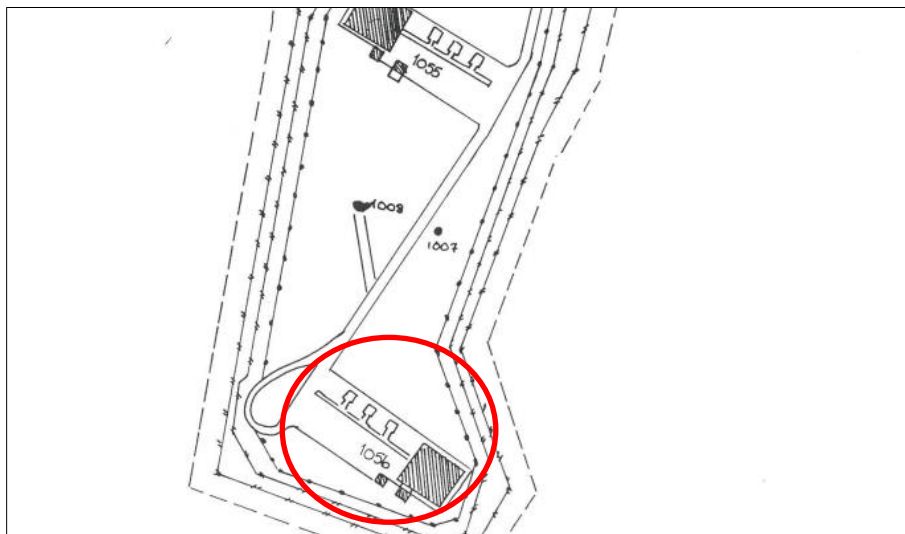
Figur 58: Flyfoto av B-området 1972. Under flyfoto fra 2019 hvor røde streker angir bevarte deler av anlegget. Kilde: finn.no

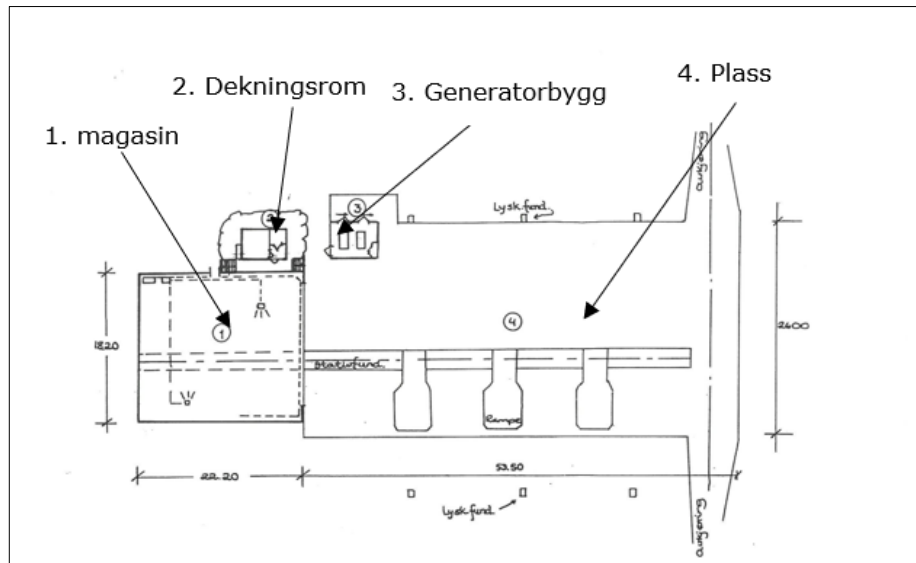
Figur 59: Bilde av magasinet i retning øst - fra 2021. Kilde: COWI AS

1056 Utskytningsseksjon 3

Bygg-/anleggsfunksjon:	Utskytningsseksjon 3. (Se utskytningsseksjon 1)
Byggemåte:	(Se utskytningsseksjon 1).
Byggeår:	Ikke spesifisert (antatt 1958-1960).
Status 2021	Hovedstrukturen i magasinet, dekningsrommet og generatorbygget er bevart. Øvrig del av anlegget er hovedsak fjernet. Ingen store tilbygg eller nybygg.

Figur 60: Utsnitt av kart som viser byggets plassering i militærområdet. Kilde: Forsvarsbygg.

Figur 61: Planskisse iht. inv. beskrivelse. Kilde: Forsvarsbygg.

Figur 62: Flyfoto av B-området 1972. Under: Flyfoto fra 2019 hvor røde streker angir bevarte deler av anlegget. Kilde: finn.no

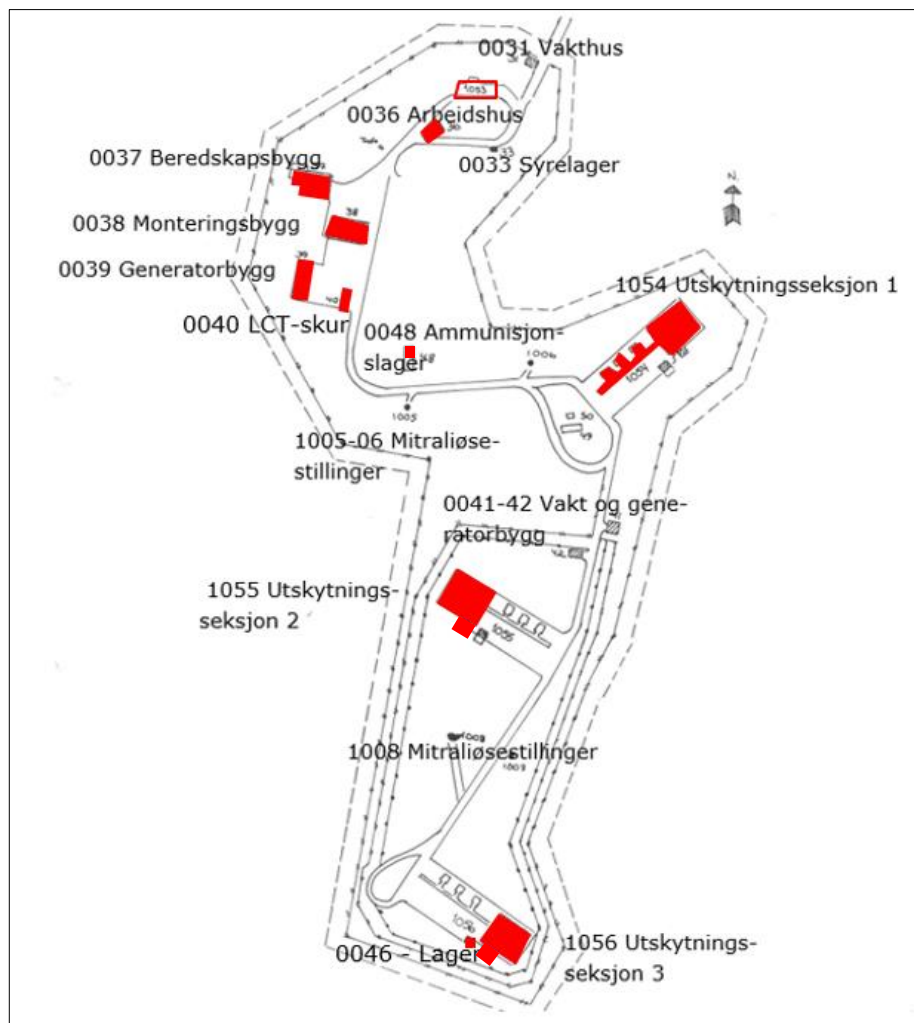
Figur 63: Bilde av magasinet 2020. Kilde: COWI AS..

5 Oppsummering

Utredningen viser at deler av Våler batteri med bebyggelse og anlegg, delvis er bevart innen B-området. I nord er Arbeidshus bevart med nyere tilbygg. Beredskapsbygg, monteringsbygg, generatorbygg, LCT-skur og ammunisjonslager er bevart tilnærmet som opprinnelig. Selv om det ligger noen nyere bygg i området utgjør dette et mindre, og relativt helhetlig miljø knyttet til tiden som militær-område/utskytningsområde. I nord er mindre bygg som vaktbygg og syrelager revet/fjernet.

I sør er flere av store strukturene delvis bevart, men området oppleves som mer fragmentert av nye bygninger, og endringer i uteområdene. Opplevelsen av området som tidligere militæranlegg er svekket. Magasinbygninger er bevart på utskytningsseksjon 1-3. På seksjon 1 og 2 er det bygget tilbygg og nybygg. Generatorbygget ved seksjon 3 er bevart. Uteområdet er delvis bevart ved seksjon 1. Mitraljøsestillinger, vakt, hundegårder og øvrige anlegg er i hovedsak fjernet.

Det er i denne utredningen ikke gjort en vurdering av anleggets verneverdi. Våler batteri har ingen formell vernestatus. Anlegget ble vurdert, men ikke tatt med i Forsvarets Landsverneplan da denne ble utarbeidet.

Figur 64: Oversiktskart fra inventarlisten med påtegnede bevarte bygg og anlegg i rødt.
Kilde: Finn.no og COWI AS.

Figur 65: Flyfoto fra 2021 med bevarte bygninger og anlegg i rødt. Kilde: Finn.no og COWI AS.

6 Kilder

- > Inventarbeskrivelse Forsvarsbygg – arkiv. Oversendt 2021.
- > Høringsutkast til Forsvarets landsverneplan for forsvaret, (FBT 200). Oversendt fra Forsvarsbygg 2021.
- > Smithsonian – National air and space museum.
- > Askeladden – Riksantikvarens nettdatabase
- > Store Norske leksikon
- > Statens kartverk
- > Viken Fylkeskommune
- > wikipedia.no
- > flysam.no
- > nnvs.no